

грн. А на 2018 рік, за словами міністра культури Євгена Нищука, на кіновиробництво виділили 1 мільярд гривень: цією сумою буде розпоряджатися Міністерство культури і Держкіно. Більше того, з 2019 року повинна запрацювати програма, за якою іноземні кіновиробники, що працюватимуть на території України, матимуть змогу повернути 17 % від суми витрат. Така програма має стати стимулом для розвитку спільного кіновиробництва на території України. Фінансування кіноіндустрії України відбувається як з держбюджету, так і з приватних джерел. Так, Держкіно у 2016 році вклали в індустрію 256 мільйонів гривень, у 2017-му – 513 мільйонів, розрахунки на 2018 рік також склали трохи більше 500 мільйонів. У 2018 році створено Український культурний фонд. Він профінансував 36 стрічок на 42 млн. гривень.

В Південній Кореї фінансування кіноіндустрії відбувається з державного бюджету, кінопрокату, від малих та великих корейських корпорацій, серед яких – Samsung, Daewoo, Hyundai, CJ, Orion і Lotte. Окрім допомоги грошми, компанії також беруть участь у випуску продукту на цифрових носіях, його імпорту. Так, у 2000-му році, інвестиції становили 68,5 мільйонів доларів, у 2004 – 62, у 2010 склали 25, а у 2014 – 17 мільйонів. Серед державних органів, фінансову підтримку надає Сеульська кінокомісія. Вона надає близько 30 %, або до 300 млн. вон (приблизно \$ 265 тис.) фінансування для кінопроектів, що знімають в Сеулі. Вже згадана KOFIC пропонує покрити 25 % витрат іноземних кіновиробників, що зніматимуть фільм на території Південної Кореї та витратять на нього більше \$100 тис.

Таким чином, кіноіндустрія як зовнішньополітичний інструмент в Україні сьогодні є організаційно та фінансово слабшою, ніж у Південній Кореї. Це зумовлено різницею у темпах та ступені розвитку кіноіндустрії двох країн, а також різницею у фінансуванні та державній підтримці кіновиробництва. Більше того, розвиненість або нерозвиненість сфери кіно, як і будь-якої іншої, залежить від кількості та якості спеціалістів, що має країна. Кіноосвіта в Україні слабка, має застарілу модель навчання, недостатнє фінансування. Такі відмінності пояснюються в першу чергу тим, що Корея почала розкривати потенціал кіно як інструмент впливу на міжнародній арені ще наприкінці 1990-х – початку 2000-х, а Україна – лише після 2014 року. Україні варто взяти до уваги південнокорейську модель конфігурації інституцій, що відповідають за розвиток та ефективне використання кінематографа, зокрема – і як зовнішньополітичного інструменту, а також – систему фінансування кіно не тільки власним коштом кінокомпаній і державними вливаннями, а й залученням приватних меценатів: великих національних та іноземних компаній, представників середнього бізнесу тощо.

УДК 902:930:393

ВИВЧЕННЯ ТЕОРІЇ ПОХОВАЛЬНОЇ ОБРЯДОВОСТІ В РОБОТАХ ЗАКОРДОННИХ ДОСЛІДНИКІВ

О. М. Грищук

Поховальний обряд у ритуальній практиці прадавніх племен відноситься дослідниками до традиційних обрядів переходу. Це одна з категорії обрядових дій, за допомогою яких суспільство санкціонує перехід людини з одного якісного стану в інший. Вони мають на меті підготувати померлого для життя у потойбічному світі і, одночасно, є засобом переходу до цього світу. Багатоваріативність поховального обряду, в свою чергу, пояснюється відмінностями у сприйнятті потойбіччя різними народами у різні епохи, а також географічними, кліматичними та культурними відмінностями повсякдення. Зацікавленість в ньому дослідників, особливо археологів, пов'язана з тим, що це один з двох традиційних видів археологічних джерел. В умовах дослідження спільнот, що не мали, або не лишили писемних джерел, поховальна обрядовість дає можливість реконструювати основні аспекти (побут, матеріальна та духовна

культура, соціальний устрій та інше) зниклих культур. Розпочинаючи вивчення поховального обряду, потрібно зауважити, що власне обряд не є археологічним джерелом. Джерелом виступає результат обрядових дій – поховальна пам'ятка. Тому власне обряд зазвичай розглядається в контексті етнографічних досліджень.

В радянській, а потім і в сучасній російській та українській археології та історії до сьогодні відсутнє єдине визначення поховального обряду. Немає єдності в цьому питанні і серед європейських і американських дослідників. Тим не менш, враховуючі різні підходи та вивчення деякі вчені намагались структурувати наявні дефініції в єдину систему. Одну з таких структур в радянській і російській науці було зроблено Є.В. Лагуткіною. Дослідниця виокремила основні визначення термінам «Поховальний обряд» і «Поховальна пам'ятка» та структури, які були запропоновані іншими дослідниками. За її визначенням ми маємо п'ять підходів до визначення поховальної обрядовості в радянській та російській археології:

1. Ю. А. Смирнов. Поховальний обряд – це дії з матеріально-ритуального визначення померлих, де поховальна пам'ятка виступає результатом проведення ритуалу по відношенню до померлого з боку живих. Його структура включає в себе 15 ритуальних дій або етапів. Власне пам'ятка має 4 елементи (споруда, рештки, інвентар та додаткова структура). Класифікація обряду визначається як модель форм поведінки з померлим і їх поєднання. В основі класифікації – дихотомія, знищення тіла та збереження тіла.

2. В. Ф. Генінг, К. П. Бунятян, С. Ж. Пустовалов, Н. А. Ричков. Поховальний обряд – це традиційні раціональні та ірраціональні дії, пов'язані з похованням померлих. Поховальна пам'ятка – це сукупність рештків, в яких було матеріалізовано поховальний обряд. Структура обряду тут має форму дерева, що розподіляється на рівні: 1) конструкція кургану, тризна, поховання; 2) конструкція поховання, предмети, кістки тварин, культ вогню, ліжко. Структура пам'ятки, як і в попередньому варіанті має 4 елементи (споруда, рештки, інвентар і ліжко та залишки ритуальних дій).

3. В. С. Ольховський. Поховальний обряд – це сукупність стереотипно символічних дій, в процесі підготовки та проведення поховання померлого. Поховальна пам'ятка – це багатокомпонентна система елементів, що є результатом проведення поховальних дій. Чіткої структури обряду не зазначено, його віднесено до ідеологічної та практичної сфер. А от структура поховальної пам'ятки має аж 7 елементів: поховальна споруда, рештки похованого, поховальний інвентар, надмогильна споруда та залишки ритуальних дій, підкурганна споруда, позакурганна споруда та метаструктура комплексу. В основі – класифікація дій, пов'язаних з поховальною практикою. База відносин – до ментальної та фізичної діяльності людини.

4. І. Л. Кизласов. Поховальний обряд – це навмисні обрядово-визначені дії з усунення померлого заради його збереження в колективі. Поховальна пам'ятка тут – це форма прямого використання центрів переродження, їх відтворення або похідна форма. Структура обряду та пам'ятки не визначається. Класифікація обряду має форму «дерева», в основі якого дихотомія: форма розуміння, центри переродження, якими виступають власне конкретні поховання.

5. В. І. Мельник. Поховальний обряд – це живі дії. Поховальна пам'ятка – це традиційно-побутовий об'єкт. Структура обряду складається з трьох дій – просторово-часових, часових, просторових. Структура пам'ятки складається з 5 елементів: споруда, поховання, поховальне майно, супровід і сателіти.

Для європейської та американської археологічної науки етапи вивчення поховального обряду було визначено в статті В. І. Гуляєва, де розлого описані всі етапи трансформації поглядів на поховальну обрядовість західними вченими. Спираючись на його розробки, вважаємо доцільним виокремити основні віхи вивчення поховального обряду в Європі та Америці.

На початковому етапі, в період перших систематичних розкопок поховань та появи перших ґрунтовних робіт етнографів наприкінці XVIII – початку 60-х років ХХ століття, завдяки археологічним дослідженням було накопичено значний матеріал, завдяки чому почали з'являтися перші дослідження, які намагались систематизувати та зрозуміти

матеріали поховань в різних інтерпретаційних напрямках. Початок таких досліджень було покладено Едвардом Тейлором («Первісна культура») та Джеймсом Фрезером («Золота гілка») [Фрезер 1998]. Дослідники вважали, що особливості та різновиди поховального обряду різняться відповідно до первісної міфології та релігійних вірувань. На початку ХХ століття з'являються праці Роберта Гертца та Арнольда ван Геннепа. Франц Боас і Альфред Крьобер, представники культурно-історичної школи, взагалі вважали, що поховальних обряд є найменш корисним при реконструкції історії культури, через свою нестабільність та постійні зміни. На противагу вищезгаданим дослідникам виступив засновник школи «нової» або «процесуальної» археології – Л. Бінфорд, який спираючись на археологічні матеріали, довів консервативність поховальної обрядовості для суспільства.

Мабуть, найбільш цікавим, в контексті саме нашого дослідження, є напрям, який виник в середині 80-х років ХХ століття в Англії на чолі з археологом Іеном Ходдером, що активно критикував засади «нової археології». Представники пост-процесуальної школи намагались за даними археології відтворити, серед іншого, духовну культуру та релігію прадавніх суспільств. Шведський дослідник Андерс Калифф вважає, що поховальна практика може інтерпретуватись як система ритуалів, що базуються на розумінні (сприйнятті) людьми минулих епох проблем життя та смерті. Він вважає, що пам'ятки старовини, які ми називаємо могильниками, виконували, окрім своєї основної функції – місця поховання – також і функцію ритуальних центрів. Олександр Грамш, в своїх дослідженнях повертається до ідеї «обрядів переходу». Він вважає, що суть усіх релігійних дій, що проводяться під час і після поховальної церемонії, спрямована на відтворення єдності та стабільності спільноти перед обличчям смерті.

У всіх визначеннях, які були запропоновані вище, поховальний обряд класифікується, як ряд дій, що проводяться живими представниками спільноти по відношенню до померлого одноплемінника. Ці дії можуть мати, як раціональне, так й ірраціональне значення. Мета їх зазвичай обумовлюється рядом факторів з повсякденного життя колективу.

УДК 352.07:316.346.32-053.9 (477)

ДИЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЛЮДЕЙ ПОВАЖНОГО ВІКУ

В. П. Кіпень

Україна входить до 30 найстаріших країн світу. Згідно з національним демографічним прогнозом, на період до 2025 року частка осіб віком від 60 років становитиме 25 %, а у 2030 році – понад 26 %. Нині люди після 60 років становлять 23 % населення країни. Від ефективної державної політики щодо такої значної частини суспільства залежить великою мірою розвиток і благополуччя всієї країни. У січні 2018 року Кабінет міністрів України своїм розпорядженням схвалив Стратегію державної політики з питань здорового та активного довголіття населення на період до 2022 року [1]. Документ передбачає комплексні заходи щодо підтримки громадян похилого віку, забезпечення їх активної участі в суспільному розвитку, підвищення якості життя, захисту прав. Поки що абсолютна більшість людей у віці державною політикою та своїм становищем незадоволені, що переконливо показали президентські вибори.

Нагальною потребою постає необхідність суттєвих змін в державній політиці. Кроком в цьому напрямі буде імплементація Стратегії як на національному, так і на локальному рівні, розробка і впровадження системи заходів в місцевих громадах, що в значній мірі залежить від органів місцевого самоврядування. Така робота повинна базуватись на конкретних дослідженнях. Зроблене нами дослідження в п'яти містах (Вінниці, Житомирі,